

35 χρόνια Αστεροσκοπείο Σκίνακα

Με χρυσόσκονη από την ουρά του Χάλειϊ και χιόνι από τον Ψηλορείτη

■ Μια φορά και έναν καιρό... γεννήθηκε μια ιδέα που έγγραψε και συνεχίζει να γράφει την ιστορία της Αστροφυσικής στην Κρήτη... Μια ιστορία σαν "παραμύθι" μέσα από τη διήγηση του Γιάννη Παπαμαστοράκη

Τα πιο σημαντικά πράγματα στη ζωή ξεκινούν από ένα όνειρο και από οραματιστές ανθρώπους που βρίσκονται την κατάλληλη στιγμή στο κατάλληλο σημείο για να βάλουν τα κομμάτια του παζλ στη θέση τους και να γράψουν ιστορία. Σαν αυτή που γράφτηκε 35 ολόκληρα χρόνια πίσω στον χρόνο και συνεχίζει να γράφεται στο Αστεροσκοπείο στο Σκίνακα του Ψηλορείτη.

Μια ιδέα που γεννήθηκε σε μια συζήτηση του πρώτου - και ως τη συνταξιοδότησή του - διευθυντή του Αστεροσκοπείου, καθηγητή κ. Γιάννη Παπαμαστοράκη, με τον επικεφαλής του Ινστιτούτου Εξωγήινης Φυσικής "Μαξ Πλανκ" του Μονάχου, και εξελίχθηκε με σχεδόν μυθιστορηματικό τρόπο.

Τρίαντα πέντε χρόνια μετά από εκείνη τη 12η Απριλίου 1986, που σημάδεψε την ιστορία της επιστήμης στην Κρήτη και την Ελλάδα, ο Γιάννης Παπαμαστοράκης ξετυλίγει το κουβάρι των αναμνήσεων και ανοίγει το πλοίο φωτογραφικό του αρχείο από εκείνη την εποχή, σε μια διήγηση που θυμίζει παραμύθι. Μια συναρπαστική ιστορία που έχει απ' όλα... Περιπέτεια, αγωνία, απρόοπτα, ήρωες και συγκινητικές προσπάθειες, τύχη αγαθή που βοηθάει τους τολμηρούς, έναν διάσημο κομήτη και μια όμορφη νεαρή κοπέλα. Και πολλούς ακόμα πρωταγωνιστές που έβαλαν το δικό τους λιθαράκι για την επιτυχία του μεγάλου στόχου.

Ο Γιάννης Παπαμαστοράκης, υπερήφανος σήμερα που εκείνο το "παιδί" μεγάλωσε και απέκτησε απογόνους, το Ινστιτούτο Αστροφυσικής του Ιδρύματος Τεχνολογίας και Έρευνας, ανοίγει το "σεντούκι" των αναμνήσεων, ανταποκρινόμενος στην πρόσκληση της "Νέας Κρήτης" για να τιμηθεί η σημαντική αυτή επέτειος, αποκαλύπτοντας πολλές άγνωστες πτυχές αυτής της απίστευτης ιστορίας, στολισμένης με τη χρυσόσκονη των αστεριών και την ουρά του κομήτη του Χάλειϊ και με χιόνι από την κορυφή αυτή του Ψηλορείτη. Ας τον ακούσουμε...

Εν αρχή η ιδέα...

«Ήταν άνοιξη του 1983, όταν, στο "Μαξ Πλανκ", Ινστιτούτο Εξωγήινης Φυσικής



Στα Ανώγεια, την 5η Ιουνίου 1984, λίγο πριν ξεκινήσει η οδοντική διαδρομή αναζήτησης θέσης για το Αστεροσκοπείο. Στο μέσο της φωτογραφίας ο Γιάννης Παπαμαστοράκης.

στο Μόναχο, συζητώντας με τον Gerhard Haerndel, διευθυντή του Ινστιτούτου, μου εξέφρασε τη σκέψη ότι θα είχε ενδιαφέρον, παράλληλα με τη διδασκαλία του μαθήματος Αστροφυσικής που είχα ξεκινήσει να παραδίδω στο Πανεπιστήμιο Κρήτης, να βρισκάμε ένα μεταχειρισμένο τηλεσκόπιο κάπου στη Γερμανία, να το μεταφέρουμε στην Κρήτη και να το εγκαταστήσουμε σε έναν οικίσκο, σε ένα βουνό κοντά στο Ηράκλειο, ώστε να κάνω στους φοιτητές και πρακτική άσκηση στην Αστρονομία.

Όπως στα παραμύθια. Ήταν κάποτε μια πολύ όμορφη κοπέλα...

Πέρασαν από τότε δύο μήνες, όταν, έχοντας επιστρέψει στο Ηράκλειο, συνάντησα στο Πανεπιστήμιο, στο διάδρομο μπροστά από το γραφείο μου, μια κοπέλα η οποία μου είπε ότι έψαχνε να βρει τον Γιώργο Γραμματικάκη, ο οποίος έτρεχε να αποσυράσει. Μου εξήγησε ότι ήθελε να τη συμβουλευτεί, καθώς μόλις είχε πάρει το πτυχίο της Φυσικής και σκεφτόταν να συνεχίσει σε διδακτορικές σπουδές. Της είπα ότι, αν ενδιαφερόταν να κάνει διδακτορικό στο Ινστιτούτο "Μαξ Πλανκ" στην Αστροφυσική, θα ρωτούσα σχετικά τον διευθυντή του Ινστιτούτου. Πράγματι, αργότερα το καλοκαίρι ρώτησα τον Haerndel αν εκείνη ήταν να προσπαθήσει, και αυτός μου είπε "ναι", αλλά θα βοη-

θούσε αν πρώτα εξασφάλιζε υποτροφία από τον γερμανικό οργανισμό υποτροφιών για ξένους, τον DAAD».

Αν έχεις τύχη διάβαινε...

«Τον Σεπτέμβριο του 1983 τηλεφώνησα στη Γερμανική Πρεσβεία στην Αθήνα να ρωτήσω για τις υποτροφίες που δίνονται για διδακτορικές σπουδές και ζήτησα να μιλήσω με τον μορφωτικό ακόλουθο. Μου είπαν τότε ότι βρισκόταν κατά τύχη για επίσκεψη στο Ηράκλειο. Τηλεφώνησα στο προξενείο της Γερμανίας στο Ηράκλειο, και πράγματι μιλήσαμε μαζί του. Του είπα για το νέο Πανεπιστήμιο που είχαμε ξεκινήσει και ο ίδιος ενδιαφέρθηκε να έρθει να το γνωρίσει. Τον ξενάγησα στις πρώτες ερευνητικές εγκαταστάσεις που είχαμε ήδη δημιουργήσει στο Φυσικό Τμήμα, στα προκατασκευασμένα κτήρια στην Κνωσού, και αυτός εντυπωσιάστηκε. Μου είπε ότι είχε μόλις αναλάβει τα καθήκοντά του στην Ελλάδα, όμως θα ήθελε να υποστηρίξει το Πανεπιστήμιο στο ξεκίνημά του και αν 50.000 μάρκα θα βοηθούσαν για αυτό τον σκοπό. Τον ευχαρίστησα και του είπα ότι θα το σκεφτώ».

...και ριζικό περπάτει...

«Αργότερα μιλώντας με τον Haerndel τού ανέφερα το γεγονός αυτό και σκε-

πτήκαμε ότι καλό θα ήταν να ξεκινήσουμε την προσπάθεια δημιουργίας του Αστεροσκοπείου σαν κοινή εγκατάσταση Ελλάδας-Γερμανίας, χρησιμοποιώντας αυτά τα πρώτα χρήματα που είχε προσφέρει ο μορφωτικός ακόλουθος. Έτσι τον Φεβρουάριο-Μάρτιο του 1984 πήγαμε με τον Haerndel στη Γερμανική Πρεσβεία στην Αθήνα, όπου ο μορφωτικός ακόλουθος επιβεβαίωσε την προσφορά του και συμφώνησε να διατεθούν τα χρήματα στη δημιουργία του Αστεροσκοπείου, στέλνοντας ένα σχετικό έγγραφο στο υπουργείο Έρευνας-Τεχνολογίας της Γερμανίας. Παράλληλα εμείς, ο Haerndel από την πλευρά της Γερμανίας και εγώ από την πλευρά της Ελλάδας, θα κάναμε μια πρόταση να ενταχθεί στο πλαίσιο της ελληνικο-γερμανικής συνεργασίας σε Έρευνα και Τεχνολογία η δημιουργία ενός κοινού Αστεροσκοπείου στην Κρήτη».

Με δήμαρχο υψηλών ιδανικών...

«Στη συνέχεια αρχίσαμε να ψάχνουμε για την κατάλληλη θέση που θα τοποθετούσαμε το τηλεσκόπιο. Στην αρχή επισκέφτηκα τα Αστερούσια Όρη, στη νότια μεριά της Κρήτης, όμως η τοπογραφία δε φαινόταν να είναι η πλέον κατάλληλη. Τότε ο δήμαρχος Ανωγείων Γιώργος Κλά-

“ Αντικρίσαμε ένα ευρύτατο πλάτωμα πολύ κατάλληλο για τη δημιουργία περισσότερων κτηρίων για αστεροσκοπεία. Ήταν μια πολύ καθαρή ημέρα με πολύ ήρεμη ατμόσφαιρα. Επίσης από τη μεριά του βόρειου-βορειοδυτικού ορίζοντα, όπου μέχρι τη θάλασσα δεν υπήρχαν ψηλότερα βουνά, ο Σκίνακας είχε πολύ απότομη κλίση, γεγονός που υποδείκνυε ότι η ροή του ανέμου θα είναι πολύ στρωτή, δηλαδή χωρίς αναταράξεις. Αξίζει να σημειωθεί ότι οι άνεμοι στην Κρήτη είναι κυρίως βορειο-βορειοδυτικοί. Επίσης υπήρχε ορατότητα προς το Ηράκλειο, ώστε να μπορούμε να επικοινωνούμε μέσω ραδιο-σύνδεσης με το Πανεπιστήμιο. Ο Σκίνακας μάς είχε κατακτήσει!

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΜΑΣΤΟΡΑΚΗΣ,
ΑΣΤΡΟΦΥΣΙΚΟΣ, ΠΡΩΤΗΝ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΑΣΤΕΡΟΣΚΟΠΕΙΟΥ ΣΚΙΝΑΚΑ

δος, ο οποίος έμαθε για το ενδιαφέρον μας να κατασκευάσουμε ένα Αστεροσκοπείο σε βουνό της Κρήτης, επικοινωνήσαμε μαζί μου και μου πρότεινε το Αστεροσκοπείο να γίνει στην περιοχή της Ίδης του δήμου Ανωγείων.

Στις 5 Ιουνίου του 1984 επισκεφτήκαμε με τον Haerndel τα Ανώγεια, όπου μας περίμεναν δύο μέλη του Δημοτικού Συμβουλίου Ανωγείων να μας συνοδεύσουν στην έρευνα για το ποια θα ήταν η κατάλληλη τοποθεσία για Αστεροσκοπείο στις κορυφές του Ψηλορείτη. Μαζί ήταν ο κα-

